

7 ta' April, 1998

Imhallfin:-

S.T.O. Joseph Said Pullicino B.A. (Hons.), LL.D. - President
Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.
Onor. Joseph D. Camilleri B.A., LL.D.

Avv Dr. Austin Sammut *noe*

versus

Vivian Bianchi *et noe*

**Preskrizzjoni ta' Sena - Artikolu 544 (a) tal-Kodiċi tal-
Kummerċ - Hague Rules**

Il-Qorti ta' l-Appell irrevokat deċizzjoni ta' l-Ewwel Qorti dwar il-preskrizzjoni wara li stabbiliet li kienu japplikaw il-Hague Rules għall-kuntratt in ezami u rreferiet għall-Kap. 140 ta' l-Edizzjoni Riveduta tal-Ligijiet ta' Malta.

Il-Qorti:-

Dan hu appell minn sentenza mogħtija mill-Onorabbli Qorti tal-Kummerċ fit-3 ta' Mejju, 1990, li biha giet milqugħa eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ta' sena, a bazi ta' l-artikolu 544 tal-Kodiċi tal-Kummerċ, issollewata mill-aġenti tal-vapur. Is-sentenza appellata taqra hekk:

“Lċ-ċitazzjoni ppreżentata kienet tghid li:

Peress illi s-soċjetà Tip Top Limited importat ġewwa

Malta 1 “*Pallet s.t.o. 20 VDR Dv-90W Video Recorders*” mgħobbija fi *groupage container* tas-soċjetà estera Near East Container Lines (NECOL) fuq il-bastiment Kastamonu minn Hamburg;

Peress illi wara li dan il-*container* kien wasal Malta fl-ewwel ta' Ġunju, 1988 u inhatt minn fuq l-imsemmi vapur fl-istess data u l-merkanzija giet ikkonsenjata lill-importatur fl-10 ta' Ġunju, 1988 b'nuqqasijiet kif jirriżulta mill-*annex Survey Report* (dok. A);

Peress illi s-soċjetà assikuratriċi Eagle Star Insurance Company Limited hallset lill-importatur is-somma ta' elf, disa' mija, sebgha u għoxrin lira Maltija u għaxar ċenteżmi (Lm1927.10) bhala kumpens għan-nuqqasijiet relattivi u giet issurrogata fid-drittijiet tagħhom (dok. B) u peress li s-soċjetà attriċi kellha thallas ukoll Lm20 bhala *Agency Fee*, Lm10 bhala *Surveyor's Fee* u Lm10 bhala spejjeż;

Peress li għalhekk is-soċjetà attriċi soffriet danni fl-ammont totali ta' elf, disa' mija, sebgha u sittin lira Maltija u għaxar ċenteżmi (Lm1967.10);

Peress illi l-konvenuti *nomine* jew min minnhom huma responsabbli għal dawn id-danni;

Jghidu għaliex, il-konvenuti *nomine*, m'għandhiex din il-Qorti, għar-raġunijiet premissi:

Tiddikjara u tiddeċidi li huma jew min minnhom responsabbli għan-nuqqasijiet u danni msemmija u

Konsegwentement tikkundannahom jew min minnhom

ihallsu s-somma ta' elf, disa' mija, sebgha u sittin lira Maltija u ghaxar ċenteżmi (Lm1967.10);

Bl-ispejjeż u bl-interessi legali mid-data tas-27 ta' April, 1989 pagament relattiv in rifużjoni, kontra l-konvenuti *nomine*, li huma ngunti ghas-subizzjoni;

Il-konvenuta soċjetà Bianchi & Sons Limited bhala agent ta' l-armaturi tal-bastiment Kastamonu eċċepiet preliminarjament id-dekadenza ta' sena skond l-artikolu 544 tal-Kodiċi tal-Kummerċ u billi din is-sentenza hija limitata ghas-soluzzjoni ta' din l-eċċezzjoni, l-eċċezzjonijiet l-ohra mhumiex se jiġu ripetuti;

L-istess soċjetà giet konvenuta f'isimha proprju bhala depożitarja tal-merkanzija meta din waslet Malta u din eċċepiet li hija rċeviet il-merkanzija bin-nuqqasijiet li hemm imsemmija fiċ-ċitazzjoni u fi kwalunkwe każ ghandha r-responsabbiltà limitata skond il-polza ta' karigu u l-ligi;

Is-soċjetà Allfreight Limited giet ukoll imharrka bhala depożitarja tal-merkanzija u din ukoll qalet li rċeviet il-merkanzija bin-nieqes kif innota l-uffiċjal inkarigat tad-Dipartiment tad-Dwana;

Fuq l-eċċezzjoni a bażi ta' l-artikolu 544 (3) tal-Kodiċi tal-Kummerċ, Kap. 13 għa artikolu 6365 (e) ta' l-Edizzjoni ta' l-1942, ghandu l-ewwelnett jinghad illi ghalkemm forsi b'*lapses calami* fin-nota ta' osservazzjonijiet tal-konvenuti Bianchi bhala agenti ta' l-armaturi, jinghad "id-dekadenza ta' sena" mill-kwotazzjoni stess ta' l-artikolu jidher li l-perijodu huwa wiehed ta' preskrizzjoni u mhux ta' dekadenza, u dan huwa ukoll ikkonfermat minn sentenzi ta' dawn il-Qrati bhala dik li giet ippronunzjata minn din il-Qorti fil-5 ta' Ottubru -

interruzzjoni ta' l-istess perijodu permezz ta' atti ġudizzjarji - mandati - li altrimenti mhumiex idonei biex jinterrompu d-dekors fil-każijiet ta' dekadenza;

It-tieni kwistjoni tirrigwarda l-applikabilità ta' l-istess preskrizzjoni għal azzjoni preżenti li hija l-azzjoni tas-surrogat li hallas id-danni sofferti minn haddiehor, minhabba konsenja ta' merkanzija li tirriżulta li fiha nuqqasijiet jew difetti;

Dan l-aspett ta' l-eċċezzjoni kien ġie ukoll imsemmi fil-kawża ġà msemmija - **Caruana vs Mifsud**, però l-Qorti ssorvolat il-kwistjoni, għalkemm impliċitament irrikonoxxiet l-applikabilità in kwantu ddeċidiet li l-istess preskrizzjoni kienet però ġiet interrotta u loġikament, deċiżjoni tali, timplika li l-preskrizzjoni tapplika għall-azzjonijiet għar-risarciment tad-danni sofferti minhabba nuqqasijiet fil-kwantità jew fil-kwalità tal-merkanzija kkonsenjata. Però din il-kwistjoni ġiet espressament deċiża mill-Qorti ta' l-Appell - Sede Inferjuri - fil-kawża **Pace et vs Naudi nomine**, fl-20 ta' Marzu, 1917 - Vol. 23.1.359 fejn inghad:

"... ed è indubitato che tale prescrizione colpisce ancora l'azione pel risarcimento di danni per difetto di consegna, perchè se non può essere chiesta la consegna, non si può chiedere l'indennizzo nel difetto della consegna medesima";

Il-bastiment armat mill-konvenuti Bianchi *nomine*, wasal Malta fl-1 ta' Ġunju, 1988 u minn din id-data sat-8 ta' Ġunju, 1989, meta ġiet ippreżentata l-preżenti ċitazzjoni ma sar ebda att ġuridiku iehor. Għalhekk l-azzjoni għad-danni li seta' jeżerċita l-awtur ta' l-attur *nomine* ġiet effettivament preskritta għaliex għaddiet aktar minn sena meta ġiet eżerċitata;

L-attur jippretendi, fin-Nota ta' Osservazzjonijiet, li

m'ghandux japplika l-Kodiċi tal-Kummerċ u dan bis-saħha ta' l-Att XI ta' l-1954 - illum Kap. 140. Din il-pretensjoni, in kwantu hija bbażata fuq l-artikolu 3 ta' dak l-Att, hija manifestament illeġittima għaliex huwa evidenti li d-deroga li dak l-Att qed jagħmel, hija limitata għall-każijiet ta' poloz ta' karigu li jinħarġu biex jirregola t-trasport ta' merkanzija minn Malta għal post iehor barra minn dawn il-Gżejjer, li mhux il-każ preżenti;

L-istess attur jippretendi, inoltre, illi l-Qorti għandha tapplika, mhux il-Kodiċi tal-Kummerċ, imma l-*Hague Rules*, skond il-Konvenzjoni ta' Bruxelles ta' l-1924. Il-Qorti però ma fehmitx kif l-attur iddeduċa dan l-obbligu tal-Qorti - minn dak li hemm fl-imsemmi Kap. 140 billi dan - apparti konsiderazzjonijiet ohra - ma japplikax għall-każ in kwistjoni u għalhekk ebda deduzzjoni jew argumentazzjoni minnu ma tista' tkun valida;

Il-*Hague Rules*, biex japplikaw f'każ bħal dan in kawża, iridu jkunu invokati kuntrattwalment mill-partijiet, speċjalment fil-polza ta' karigu. U billi dan mhux il-każ, fil-polza ta' karigu rilevanti, il-Qorti ma tistax tiskarta l-Kodiċi tal-Kummerċ biex tapplika regoli ohra - huma x'inhuma - mingħajr bażi ġurisdizzjonalment soda;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti takkolji l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni ta' l-azzjoni billi ddekorriet sena mill-ġurnata li wasal f'Malta l-bastiment Kastamonu u l-ġurnata li fiha gie ppreżentat l-att ta' ċitazzjoni mill-attur *nomine* kontra Bianchi & Sons Limited, bħala aġent ta' l-armaturi ta' l-istess bastiment, ċjoè s-soċjetà Near East Container Lines (NECOL), u konsegwentement tiċhad it-talbiet ta' l-attur *nomine* in kwantu huma proposti kontra din is-soċjetà kif konvenuta fil-vesti tagħha rappreżentattiva bl-ispejjeż kontra l-istess attur;

Il-kawża tibqa' differita għall-kontinwazzjoni, fil-konfront tal-konvenuti l-oħra, għal nhar il-Ġimgħa, 11 (hdax) ta' Mejju, 1990, mill-10.30 a.m.”;

L-attur, fl-appell tiegħu, sostna li l-artikolu 544 tal-Kodiċi tal-Kummerċ ma kienx applikabbli għall-każ billi dan kien irregolat mill-*Hague Laws* kemm *ex lege* u kemm ukoll bi klawnsoli appożiti fuq il-poloż tal-kariku esebiti. Għalhekk, talab li dina l-Qorti joghġobha tirrevoka s-sentenza appellata u tiċhad it-tielet eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ta' l-appellati Bianchi & Sons Limited bhala aġenti tan-NECOL, armaturi tal-bastiment Kastamonu;

L-appellati msemmija, fir-risposta tagħhom, qalu li s-sentenza appellata kienet ġusta u li timmerita konferma billi l-*Hague Rules* ma kinux applikabbli. Subordinatament, irriferew għall-ewwel eċċezzjoni kontenuta fin-nota ta' eċċezżjonijiet ulterjuri li biha sostnew li, anke jekk għall-grazzja ta' l-argument, il-*Hague Rules* kienu applikabbli, xorta wahda l-azzjoni attriċi kienet preskritta skond l-istess Regoli;

Is-soċjetà appellata Bianchi & Sons Limited irrispondew bl-istess mod bhall-appellati l-oħra fuq imsemmija. Inoltre, huma nqadew bir-risposta tagħhom, billi taw eċċezzjoni *ad hoc* u ċjoè dik tal-preskrizzjoni skond l-artikolu 544 tal-Kodiċi Kummerċjali, jiġifieri sena mill-wasla tal-vapur, u subordinatament il-preskrizzjoni skond il-*Hague Rules*, u ċjoè sena mill-kunsinna tal-merkanzija;

L-appellanti Bianchi talbu li din il-Qorti tikkonferma s-sentenza appellata u subordinatament tilqa' l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni skond il-*Hague Rules*;

Din hija kawża magħmula minn surrogat, li hallas danni

sofferi minn importatur, minhabba kunsinna ta' merkanzija trasportata, li sfat danneggata jew b'nuqqasijiet. Il-merkanzija tghabbiet go *groupage container* li gie karikat abbord fil-port ta' Hamburg, il-Ġermanja, fit-18 ta' Mejju, 1988. Il-bastiment tal-merkanzija Kastamonu wasal Malta fl-1 ta' Ġunju, 1988. Fis-6 ta' Ġunju, il-merkanzija giet irtirata mis-soċjetà konvenuta Allfreight Limited u l-importatur (Tip Top Limited) jidher li ha l-konsenja tal-merkanzija tieghu fl-10 ta' Ġunju, 1988. Iċ-ċitazzjoni odjerna giet ipprezentata fit-8 ta' Ġunju, 1989;

Is-soċjetà konvenuta appellata Bianchi & Sons Limited giet imharrka kemm fil-vesti taghha ta' agent tas-soċjetà estera Near East Container Lines (NECOL), armaturi ta' l-imsemmi bastiment, u kemm ukoll fil-vesti taghha ta' depożitarja, ċjoè, bhala operatriċi tal-*Bonded Store* fejn ghamlet xi żmien mahżuna l-merkanzija. L-istess soċjetà, fiż-żewġ vesti taghha, eċċepiet il-preskrizzjoni tas-sena a tenur ta' l-artikolu 544 (e) tal-Kodiċi tal-Kummerċ, però, is-soċjetà msemmija, f'isimha proprju, ressqet din l-eċċezzjoni fl-istadju ta' dana l-appell;

L-attur appellant ikkumbatta din l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni billi sstottometta li dina d-disposizzjoni ma kinitx applikabbli ghall-każ odjern, li invece kien irregolat bid-disposizzjonijiet tal-*Hague Rules*. L-Ewwel Onorabbli Qorti ma laqghetx din is-sottomissjoni ghaliex qalet li l-*Hague Rules* ma ġewx "invokati kuntrattwalment mill-partijiet". Ghalhekk, applikat il-Kodiċi tal-Kummerċ u sabet fondata l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni a bażi tas-sena mill-wasla tal-vapur;

Illi l-ewwel aggravju ta' l-attur huwa li l-Ewwel Qorti ma kinitx korretta meta qalet li l-*Hague Rules* ma ġewx invokati kuntrattwalment. L-attur jispjega l-aggravju tieghu hekk:

“Hemm żewġ poloz ta’ karigu li jistgħu jkunu rilevanti, wahda tan-NECOL u l-oħra ta’ l-I.O.T.C. GmbH. It-tnejn jiddikjaraw speċifikatament illi għandhom japplikaw għall-kuntratt il-*Hague Rules* jew il-*Hague-Visby Rules* - f’tan-NECOL, fil-klawsola 5 (A) (1) (u mhux fil-klawsola 1, kif erronjament indikat fin-nota ta’ osservazzjonijiet ta’ l-esponent) u f’ta’ l-I.O.T.C. fil-klawsola 2;

Għalhekk, l-esponent ma jistax jifhem kif l-Ewwel Qorti ddikjarat li l-*Hague Rules* ma ġewx invokati kontrattwalment mill-partijiet fil-polza ta’ karigu”;

Ma ġiex spjegat, mill-provi s’issa akkwiziti fil-proċess, l-*iter* ta’ kif eżattament harġu ż-żewġ poloz ta’ kariku, esebiti fil-proċess (a fol. 29 u 50). Però, għall-fini ta’ l-indaġini li trid issir f’dan l-istadju, tali spjegazzjoni mhijiex essenzjali, billi dak li hu meħtieġ għal issa huwa li l-Qorti teżamina dawn iż-żewġ poloz biex tara jekk japplikawx kontrattwalment il-*Hague Rules*;

Il-klawsola 5 (A) (1) tal-polza tan-NECOL, li tapplika għall-*Port to Port Shipment*, taqra hekk:

“The liability (if any) of the Carrier for loss of or damage to the Goods occurring from and during loading on to any seagoing vessel up to and during discharge from that vessel or from another seagoing vessel into which the Goods shall have been transhipped shall be determined in accordance with any national law making the Hague Rules or the Hague-Visby Rules compulsorily applicable to this Bill of Lading or, if there be no such national law in accordance with the Hague Rules. All the terms of this Bill of Lading (except (B) below) shall apply to such carriage, save that if any term in this Bill of Lading is inconsistent with or repugnant to the Hague Rules or the

Hague-Visby Rules as the case may be, it shall to the extent of such inconsistency or repugnance and no further be null and void”;

Il-Qorti tifhem li dina l-klawsola hija ċara biżżejjed u m'għandha bżonn l-ebda interpretazzjoni billi tispjega adegwament lilha nfisha. Ma hemmx dubbju li, għat-trasport *Port to Port Shipment*, il-polza espressament taddotta l-*Hague Rules*. Mhux hekk biss, iżda kif ta' sikwit jġgri, il-polza tghid esplicitament li f'każ ta' konflitt jew *repugnancy* bejn il-polza u l-*Hague Rules*, dawn ir-*Rules* għandhom jipprevalu;

L-istess konkluzjoni tingibed fil-konfront tal-polza l-oħra esebita a fol. 50, ċjoè dik ta' l-IOTC. It-tieni klawsola ta' dina l-polza, intestata *General Paramount Clause* taqra hekk:

“The Hague Rules ... as enacted in the country of shipment shall apply to this contract. When no such enactment is in force in the country of shipment, the corresponding legislation of the country of destination shall apply, but in respect of shipments to which no such enactments are compulsorily applicable, the terms of the said convention (Brussels Convention, 1924) shall apply ...”;

Il-polza in kwistjoni, kif diġà ntqal, inharget f'Hamburg. Il-*country of shipment*, f'dan il-każ, hija r-Repubblika Federali tal-Ġermanja. Kif jgħid l-attur appellant, fin-nota tiegħu a fol. 83 (ippreżentata fil-prim'istanza):

*“Dan il-pajjiż irratifika l-*Hague Rules* (sive *Brussels Convention*, 1924) fl-1 ta' Lulju, 1939 u ġie reintegrat fl-istess *Rules* wara t-Tieni Gwerra Dinjija u preċiżament fl-1 ta' Novembru, 1953”;*

Kieku l-*Hague Rules* ma japplikawx fil-*country of shipment*, xorta wahda l-*Hague Rules* japplikaw għall-polza in kwistjoni skond it-tieni alternattiva proposta fil-klawsola msemmija. F'dan il-każ, il-*country of destination* hija Malta. Il-*corresponding legislation* tagħna hija preċiżament l-Att XI ta' l-1954, li dahal fis-sehh fis-17 ta' Diċembru, 1954 u li jinsab elenkat bhala Kapitolu 140 ta' l-Edizzjoni Riveduta tal-Liġijiet ta' Malta. L-iskeda annessa ma' dana l-att tirriproduċi essenzjalment il-*Hague Rules* ċjoè is-*substantive articles* ta' l-*International Convention for the Unification of Certain Rules of Law Relating to Bills of Lading, Brussels, August 25, 1924*". Naturalment, mhumjex inklużi l-*Visby Amendments*, ċjoè l-emendi introdotti bil-Protokoll li sar fi Brussels fit-23 ta' Frar, 1968, intiż biex jaġġorna u biex jemenda l-Konvenzjoni fuq imsemmija ta' l-1924;

Il-klawsola 2 tal-polza tahseb ukoll għat-tielet alternattiva, ċjoè għall-każ meta l-*Hague Rules* ma jkunux adottata la mill-*country of shipment* u lanqas mill-*country of destination*. F'dan il-każ, skond il-polza:

"the terms of the said convention" ċjoè dik ta' Awissu, 1924 *"shall apply"*;

Minn dawna l-kummenti esposti sa issa, tohrog' ċara l-istampa li l-poloż tal-kariku esebiti fil-proċess, it-tnejn li huma, jinvokaw u jadottaw l-imsemmija *Hague Rules*, li allura huma applikabbli għall-kawża bhalma hija dik preżenti. Konsegwentement, l-ewwel aggravju ta' l-appellant huwa ġustifikat;

It-tieni aggravju ta' l-appellant huwa li, anke kieku kellu jiġi ritenut li l-*Hague Rules* ma ġewx adottati konvenzjonalment fil-poloż in kwistjoni, xorta wahda dawn ir-regoli japplikaw ex

lege. Din il-Qorti ma jidhrilhiex li għandha bżonn li tinvesti u tiddeċidi l-kwistjoni imqajjma f'dan it-tieni aggravju, ladarba waslet għall-konklużjoni li l-ewwel aggravju huwa fondat;

Għalhekk, it-trasport meritu tal-kawża għandu jiġi rregolat bl-imsemmija *Hague Rules*, u, fl-ambitu ta' dawn ir-regoli, il-Kodiċi tagħna tal-Kummerċ, ma jiċċentrax. Il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li hija osservat fil-paragrafu 5.4 tas-sentenza tagħha mogħtija llum stess fil-kawża fl-ismijiet **John Galdes nomine vs James Gollcher et nomine** (ċitaz. nru. 714/92) fejn saret referenza għal sentenza tat-Tribunal ta' Ġenova, li injorat it-terminu (għall-intavolar ta' kawża bħal din) imsemmi fil-Kodiċi della Navigazione Taljan, u minflok adottat it-terminu relattiv tal-*Hague Rules*, nonostante li l-polza in kwistjoni għet mahruġa fl-Italja stess, la darba l-każ kellu jiġi rregolat bil-*Hague Rules*;

Isegwi, allura, li l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni tas-sena dekorribbli mid-data tal-wasla tal-bastiment, *ai termini* ta' l-artikolu 544 (a) tal-Kodiċi tal-Kummerċ, mhijiex applikabbli għall-każ odjern, u konsegwentement, l-appell odjern huwa legalment fondat;

Aktar qabel, il-Qorti aċċennat għall-fatt li l-appellati Bianchi, in rappreżentanza tas-soċjetà *Bianchi & Sons Ltd.* (*proprio*), issollewaw din l-eċċezzjoni *ai termini* ta' l-artikolu 544 (a), fil-mori ta' dana l-appell (ara fol. 119). Konsegwentement, anke din l-eċċezzjoni ta' dawn l-appellati mhijiex legalment fondata u hemm lok li tiġi miċhuda;

Fl-ahharnett, l-appellati Bianchi, fiż-żewġ vesti li ġew ċitati, subordinatament jistiednu lil din il-Qorti li ssib li l-azzjoni attriċi hija preskritta skond il-*Hague Rules* u ċjoè b'terminu ta' sena mid-data tal-kunsinna tal-merkanzija. Però,

din il-Qorti, bhala Qorti ta' revizjoni, ma jidhrilhiex li ghandha tippronunzja ruhha f'dana l-istadju tal-kawża dwar dina l-eċċezzjoni ulterjuri la darba dina l-kwistjoni ma gietx investitat u determinata mill-Ewwel Qorti. Ghalhekk thalli l-kwistjoni mpregudikata sabiex ghall-bzonn il-partijiet ikollhom il-benefiċċju tad-doppju eżami;

Ghal dawn il-motivi:

Tilqa' l-appell, tirrevoka s-sentenza appellata, tiċhad l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni bbażata fuq l-artikolu 544 (a) tal-Kodiċi tal-Kummerċ, issollewata mill-appellata Bianchi, qua aġenti tas-soċjetà estera NECOL, armaturi tal-bastiment Kastamonu, quddiem l-Ewwel Qorti, tiċhad ukoll l-eċċezzjoni identika ssollewata mill-appellati Bianchi, fil-vesti l-oħra li ġew iċċitati fiha, fil-mori ta' dan l-appell u konsegwentement tirrinwija l-atti lill-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, sabiex il-kawża odjerna titkompla skond il-liġi;

L-ispejjeż tal-prim'istanza jithallsu mill-konvenuti appellati Bianchi bhala aġenti tas-soċjetà estera NECOL, waqt li l-ispejjeż ta' dina t-tieni istanza jithallsu minn dawn l-appellati u s-soċjetà Bianchi & Sons Limited, indaqs bejniethom;
